

ROSTRA ECONOMICA

INHOUD:

The case of Kees		pag. 1
Mededelingen		" 2
De klei en wij	Mej. A. Splunter	" 3
Opkomst en verval van een super-hause	J. L. Schneider	" 3
Enige organisatorische aspecten van de economische politiek	A. P. de Hon	" 7
Economie in 16 tekeningen		" 10
Overzicht van de arbeidsmarkt voor economen	H. M. P. Muller	" 12
Amsterdams A.I.E.S.E.C. in 1957	W. H. Leeuwenburgh	" 14
Een vergeten prestatie	W. R. I. v.d. Does de Willebois	" 15
Bloempjes		" 19
Lijst van geslaagden		" 20

Koopt en verkoopt Uw **STUDIEBOEKEN** bij

Boekhandel J. de Slegte

AMSTERDAM, KALVERSTRAAT 11-13 (Naast Rest. Winkels)

TELEFOON 32540

ZOJUIST VERSCHENEN:

Prof. Dr C. GOEDHART, Hoofdpijnen van
de leer der openbare financiën.

1958, 364 pag.

f 20.—

De Academische Boekwinkel P. H. VERMEULEN n.v.
GRIMBURGWAL 13 t.o. 't BINNENGASTHUIS
AMSTERDAM-C. TEL. 48312-41674

ORGANISATIE, ADMINISTRATIE

EN CONTROLE VAN HYPOTHEEKBANKEN

door B. HUETING en A. SANDERS, herzien door
B. HUETING en W. VAN BORK.

Geb. f 11.50.

VRAAGSTUKKEN OVER ACCOUNTANCY

Deel I, Inrichtingsleer 3e druk f 12.50 geb.

Deel II, Controleleer 2e druk f 17.50 geb.

door M. G. MEY-KONING

Prospectussen van deze en van onze andere uitgaven zenden
wij U gaarne toe.

J. MUUSSES — UITGEVER — PURMEREND

Levering ook via de boekhandel

ROSTRA ECONOMICA

MAANDBLAD VAN DE STUDIEVERENIGING DER ECONOMISCHE FACULTEIT
VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactie:

J. C. P. A. van Esch
R. Snoeker
A. Szász
Y. B. de Wit

Redactie-adres:

Joh. Verhuiststr. 9 bv., A'dam-Z.
(t.n.v. J. van Esch)

Administratie-adres:

Laplacestr. 29, A'dam-O.

FEBRUARI 1957

ZESDE JAARGANG

NR. 25

THE CASE OF KEES

Veel is er wat ons, economen-in-spe, bezig houdt. Al naar onze aard zal de kring waarbinnen onze belangstelling zich openbaart beperkt of wijd zijn. Wij hopen steeds, dat de inhoud van Rostra nog net een plaatsje vindt binnen de interessefeer van het S.E.F.-lid met de geringste belangstelling, zodat bijvoorbeeld de laatst ingeschreven eerstejaars met héél weinig belangstelling als marginale lezer kan worden aangemerkt. Moge een ieder dan, omdat het tot zijn veronderstelde interessefeer behoort, zijn gedachten laten gaan over die zaken, welke als discussiabel voorstel of suggestie in Rostra worden opgenomen. In dit nummer geldt dat in de eerste plaats het door mejuffrouw Van Splunter gelanceerde idee, om aan onze faculteit de mogelijkheid open te stellen tot het volgen van colleges in de landbouweconomie. De redactie beseft zeer wel, dat men zich af en toe zorgen maakt over eventuele gebreken in de met zoveel zorg gekozen opleiding. Naar onze mening valt er dan ook veel voor deze suggestie te zeggen. Wellicht bestaat de mogelijkheid tot instelling van een lectoraat vanwege het Landbouwschap, dit naar analogie van het lectoraat vanwege de Nationale Coöperatieve Raad.

Ook het voorstel van de commissie voor sociale zaken t.a.v. een student-repeteert-student-systeem is in onze ogen het overdenken en misschien zelfs het experiment waard.

Dat de studiekringen voor eerstejaars een ieders volle aandacht zullen krijgen, lijkt ons vanzelfsprekend.

Het aangekondigde interview met de voorzitter van de faculteit aangaande de vakstudie heeft helaas nog niet plaats gevonden. Niettemin houdt deze kwestie alle betrokkenen bezig, zodat hierover in het volgende nummer iets tegemoet kan worden gezien.

Hoewel het geval van de reeds legendarische boekhouder Kees van H., die op even schrandere als deskundige wijze een bedrag van 1,8 miljoen ongemerkt uit de hem toevertrouwde kas van de N.V. Berger in de zakken van zijn vele maatcostuums wist te proppen, vele S.E.F.-leden met boekhoudkundige bewondering en menselijke afgunst vervult, heeft de redactie toch gemeend om het intieme verslag van het interview met deze Kees in zijn cel, voor zich te moeten houden, omdat het slechts was gemaakt met het oog op de beschikbaarheids-nuttigheid. Wij verwijzen U voor het vele toekomstige nieuws omtrent deze zogenaamd „onverkwikkelijke” affaire, die voor de buitenstaanders toch maar erg leuk is, naar Neerlands sappigste dagbladen, maar kunnen U wel verklappen, dat het zeker 4 jaar zal duren, alvorens de in bont gestoken mevrouw van H. ons trots zal kunnen toevertrouwen: klaar is Kees!

eens stijgen. Hij vond zelfs een lineair verband („The economics of 1960"). Een onderzoek van Kendrick in de Verenigde Staten schijnt echter aan te tonen, dat de productiviteitsstijging van de factoren arbeid en kapitaal vanaf 1899 in secundaire industrieën beduidend groter is geweest dan in de tertiaire takken van nijverheid, zodat de geringe verandering van het aandeel dezer industrieën in Finlands nationaal product misschien nauwelijks te betreuren is.⁴⁾ Daarbij kan men zich echter afvragen, in hoeverre de tertiaire industrie deze hoge productiviteit der secundaire industrie mogelijk maakte.

Hiermede moeten we eindigen, alhoewel belangrijke factoren niet konden worden behandeld. Een interessant verschijnsel is bijvoorbeeld het afnemen van de liquiditeitsvoorkeur. In 1938 bedroeg de omloopsnelheid van het geld $1\frac{1}{2}$, wat zo bleef tot 1944. In 1952 was ze echter geleidelijk opgelopen tot 2.9; m.a.w. de dienst, die de geldhoeveelheid verrichtte, was tweemaal zo groot geworden. Dit zal samenhangen met de overgang van agrarisch naar industrieel land, maar vooral natuurlijk met de inflatie: men is dan ge-

neigd het geld sneller uit te geven wegens verwachte prijsstijgingen. Over de staatsfinanciën werd halsstarrig gezwegen: in het kort zij vermeld, dat de lopende rekening vanaf 1949 een surplus toonde en dat tevens aanzienlijke schuldaflossingen plaatsvonden. Dit zou dus een lichtelijk deflatoir effect kunnen betekenen, maar van de andere kant werden aanzienlijke bedragen bij de centrale bank opgenomen. Toerekening der inflatoire impulsen is bij de beperkte gegevens, die men bezit, een riskant bedrijf. Maar bij een liquiditeitsgraad van het bankwezen van rond 50 à 60% in deze jaren, daarbij denkend aan de strenge politiek, die de president der centrale bank, de tegenwoordige eerste minister Von Fieandt, heeft gevoerd, moet de centrale overheid toch in eerste instantie verantwoordelijk worden geacht voor de rampzalige ontwaarding van de finmark.

W. R. I. v. d. Does de Willebois

⁴⁾ John W. Kendrick, „Productivity Trends: Capital and Labor", NBER Occasional Paper 53, 1956, p. 9.

BLOEMPJES

WERKSTUDENT

Assistent: „Heeft U een functie in dit bedrijf?"

Student: „Ja, ik ben aandeelhouder".

(Skriptiebespreking kandidaatsexamen)

KNOFLOX?

„Vaak kan men door verandering aan de machines deze economisch een verjongingskuur doen ondergaan".

(Skriptie kandidaatsexamen)

„THREE" GREAT ECONOMISTS

„Als ik dat wil, kan ik U zowel Marshall als Böhm als een imbeciel voorstellen".

(Kollege internat. ek. betrekkingen)

BEPERKINGSBESTEDING

„De S.E.R.-pagina telt honderd rapporten".

(Werkkollege macro-ekonomie)

HELMEN!

„Dit nu zijn militaire uitgaven van duurzaam nut".

(Werkkollege openbare financiën)

S.S.T.T.

„Hé pst!"

(Kollege publiek recht)

DE KLEI EN WIJ

Tot de vergeten groepen van onze faculteit behoort zeer zeker de landbouweconomie. Reeds vroeger hadden vele economische studenten het vage gevoel dat er zich een leemte in hun studie voordeed, en wel als er een kabinet over een landbouweconomische kwestie dreigde te struikelen, waar zij dan niets van begrepen. Maar nu bespeuren zelfs velen onraad bij het vernemen van het nieuws dat Nederland een landbouwstaat is, en als zodanig in de Euromarkt een bijzondere plaats inneemt.

Dat er inderdaad reden tot ongerustheid is, wordt wel treffend geïllustreerd door het feit dat bij de keuze van de nieuwe Europese magistraten, aan een Wagenings eredoctoraat de voorkeur wordt gegeven, boven een economische opleiding. Aan de laatste moet dus wel iets mankeren.

Het enige wat misschien aan onze faculteit zijdelings met de klei verband

houdt, is de leer van de coöperatie, landbouweconomie is dit echter niet te noemen.

Nu het blijkt dat de landbouw in Nederland zo'n vooraanstaande positie inneemt (er komen bovendien nog steeds polders bij!) lijkt ons het moment gekomen aan aan de landbouweconomie enige aandacht te gaan schenken. Dit zou kunnen gebeuren d.m.v. een beperkt aantal oriënteringscolleges, dus zonder dat men tentamen in het vak behoeft te doen (vergelijk het college verkeerseconomie van prof. Haccou). Wellicht is er aan één der provinciale hogescholen iemand te vinden, die deze colleges zou willen geven, desnoods als privaatdocent.

Op gevaar af dat wij de belangstelling van de studenten overschatten, wagen wij de veronderstelling dat dit experiment de nodige aandacht zal krijgen.

Mej. A. van Splunter.

OPKOMST EN VERVAL VAN EEN SUPER-HAUSSE

I. De oorzaken van de hausse. Iedere opgaande beweging in de economische activiteit moet worden gedragen door voortdurende anticipatie van een aanzienlijke koopkrachtige vraag op een komende verdere stijging van de productie. Een tweede voorwaarde wordt gevormd door het bestaan van de nodige monetaire speelruimte, die weliswaar de expansie niet veroorzaakt, maar deze mogelijk maakt zodra primaire impulsen werkzaam zijn. Tenslotte mag ook de betalingsbalanspositie geen belemmering vormen. Welnu, aan deze drie voorwaarden was in de afgelopen jaren als regel in ons land voldaan. Wederopbouw, herbewapening en verdere stijging van reële en overdrachtsuitgaven van de overheid, de na-oorlogse overliquiditeit, voldoende ruimte in de productiecapaciteit en een bij voortduring krachtig toenemend arbeidspotentieel maakten een niet aflatende expansie mogelijk. Op de primaire impulsen volgen daarbij noodzakelijkerwijs de secundaire. De multiplier levert de nodige inkomstenvergroting op; afgezien daarvan grijpen optimisme en naijver om zich heen, tezamen de zelfinductie van de hausse opleverend, die wel voor geldcreatie en activering van liquiditeiten zorgdraagt voor zover de inkomensstijging onvoldoende mocht zijn. Een niet weg te statistieken accelerator doet zich gelden. Van eminent belang was bij dit alles, dat noch de binding van liquiditeiten door een stijgend nationaal inkomen, noch volhardende vernietiging daarvan of omzetting van primaire in secundaire

en tertiaire schuld tot krapheid leiden kon, zolang een voortdurende vergroting van de buitenlandse koopkracht ons — op drie manieren — uit de brand hielp. De buitenlandse inflatie ondersteunde de vraag naar het Nederlandse product, voerde nieuwe liquiditeiten toe, die de Nederlandsche Bank in omloop brengt tegenover de van de banken gekochte deviezen en verhinderde dat de betalingsbalanspositie ons een rem zou opleggen.

Devaluatie wel/niet geïmporteerde, winst/loon/bestedingsinflatie plus het grotendeels wegwerken van de onnatuurlijke elementen in het prijspeil, leidden tot een aanhoudende prijsstijging en dus ging alles fijn en bestond er vooraansnog geen reden tot principieel ingrijpen (behoudens in het kader van de Korea-abberatie). Wie last had van de geldontwaarding slaagde er veelal in via toenemende sociale voorzieningen en langs andere wegen, via de overheid zijn zorgen op de gemeenschap af te wentelen, hetgeen een stimulerend effect had op de omvang van de overheidsdisposities. Ten gevolge van de verhoogde winst- en afzetverwachtingen stijgen de investeringen — er is ruimte genoeg, via afzetvergroting en winstinflatie, om de investeringen d.m.v. interne financiering mogelijk te maken. Na de nodige categoriale ruzies stijgen de lonen mee, te meer als tenslotte, ja zelfs in Nederland, het arbeidspotentieel uitgeput raakt. En hoe hoger de lonen, hoe meer investeringen, dan diepte-investeringen geheten, opnieuw worden ge-

induceerd. De overheidsuitgaven passen zich intussen bijna automatisch aan aan de stijgende inkomsten (al weet Lieftinck aanvankelijk, bijna stiekem, nog overschotten te verwezenlijken), een neiging, die versterkt wordt door bovengenoemde afwenteling van inflatie op de overheid en door een sterke complementariteit van de collectieve voorzieningen met de toename van bevolking en productie. Het gelukt zelfs nog niet eens een voldoende bevrediging van de abnormaal grote behoefte aan woningen te organiseren.

De moeilijkheden beginnen toe te nemen. Wij schrijven 1955. De overheid boekt geen overschotten meer op de gewone dienst; daartegenover neemt het aanbod van besparingen aan de overheid af en wordt zelfs negatief, zodra andere sectoren, nu goed op dreef gekomen, meer schatkistpapier laten aflopen dan nieuw geplaatst wordt. Op de kapitaalmarkt overschrijdt de rente het gamma.

Ook het bedrijfsleven begint grenzen te zien. Volbezetting en over-full-employment treden op, maar nog lang zullen de intering op liquiditeiten en credietaanvaarding lonend blijven, ook al is inmiddels de inkomstenstoename nog slechts **nominaal**. De stijgende loonkosten werken ten dele eerst in een laat stadium door via stijgende kosten en back pays op de pensioenen. Investerings onvoltooid te laten is bovendien onvoordeliger dan het betalen van lonen, die boven de productiviteit uitstijgen. Met de prijsstabilisatie tenslotte wil het maar geleidelijk ernst worden.

Monetair loopt de zaak nog; de credietverlening van de banken heeft zijn grenzen in het dekkingspercentage, in de noodzaak „in de pas te lopen”, in de omvang van het vervallende en beleenbare geldmarktmateriaal en in de mate, waarin de creditgelden dalen t.g.v. omzettingen in chartaal geld en deviezen. Deze grenzen zijn echter ruim: schatkistpapier is ruimschoots voorhanden, het verhoogde disconto wordt eerst in een laat stadium „effectief” en dan nog slechts in een zeer relatieve betekenis, indien deze geringe kostenstijging het bedrijfsleven weinig stoort (de vraagelasticiteit is ter geldmarkt gering: „Piet betaalt de helft” van de rente; de winstverwachtingen zijn bepalend. De aanbodselasticiteit blijkt ineens toch wel vrij hoog te liggen als de geldmarkt uitloopt: een deel van de speculatieve en voorzorgskassen verdwijnt in de bodemloze put). Ook de centrale overheid leent verder: tot 4 $\frac{7}{8}$ % voor driemaandspapier toe. De gemeenten, in arren moede door v. d. Kieft van het kortgeldgamma verlost, betalen tot boven de 7% voor kasgeldleningen.

We zitten inmiddels in de jaren 1956/7.

Naast een geringe credietexpansie valt vooral een stijging van de omloopssnelheid van het geld op. Deze wordt zoals wij zagen door de rentestijging zelfs bevorderd. Er is weinig aan te doen: in de mate, waarin men ook hier „in de pas loopt” keren de liquiditeiten in de oorspronkelijke kassen terug en is slechts weinig ondersteunende credietexpansie nodig. Zo stijgt MV, al blijft M gelijk (of daalt deze zelfs, door de inmiddels optredende afvloeiing door het gat in de betalingsbalans). Ook de V van het girale geld stijgt voor zover bedrijven en fondsen een deel van hun bankrekeningen zeer lonend bij de gemeenten kunnen onderbrengen. Deze belegging acht men liquide genoeg: een gemeente gaat niet failliet, al wordt tenslotte de sterke stijging van de gemeentelijke vlottende schuld wel zorgelijk. In overeenstemming met de verwachtingen springt echter in 1957 de centrale overheid met voorschotten in, teneinde de opgevraagde kasgeldleningen te helpen aflossen.

Naast de credietverlening en de stijging van V treedt ook nog een omzetting op van secundaire liquiditeiten in primaire. Zo de banken het papier niet verlengen ten behoeve van een voortgezette credietexpansie, kan de C.B. credietbeperking bevelen (en aldus geschiedde; dit komt echter laat en **remt** wel, maar **compenseert** niet), indien echter een terugtrekking van creditgelden tot de niet-verlening noopt, mag de banken niets verweten worden en kan er zelfs aanleiding bestaan het verplichte renteloze tegoed te verlagen. De C.B. voelt niets voor een willekeurige, slecht gerichte bedreiging met een financieringscrisis.

Indien de particuliere huishoudingen papier doen aflopen, kan de overheid deze inflatoire ontwikkeling hoogstens compenseren, en behoort dat ook te kunnen, maar waarschijnlijker is een inflatoire intering op de tegoeden van het rijk bij de Ned. B. en een stijging van de debetposten op de weekstaat. Zolang de „eigen huishouding” van de overheid sluit, kan de President van de C.B. moeilijk in conflict treden met de Minister van Financiën.

Conclusie: multiplier, inductie en accelerator naast import, creatie en versneld gebruik van liquiditeiten en de daaruit opnieuw voortvloeiende multiplicaties — et cetera, bijna ad infinitum — roepen een toestand op, waarin een nieuwe „kringloop” ontstaat, nl. een van inflaties: loon-, bestedings- en winstinflatie hollen achter elkaar aan en zijn alle zowel gevolg als oorzaak. De schuldvraag wordt dan bijna onoplosbaar, politiek geladen en overigens onvruchtbaar. Gelukkig raken de liquiditeiten min of meer uitgeput, knelpunten treden op, de verde-

lingsruzie komt in een critiek stadium en het deviezenverlies wordt dreigend: **er moet wat gedaan worden.**

II. De onstuitbare hausse. Reeds eerder dan eind 1956 wist een ieder, dat er wat gedaan moest worden. Wel behoeft de centrale overheid zich niet zonder meer geroepen te voelen, geïmporteerde inflatoire impulsen te compenseren, zolang de deviezenpositie dit niet vergt en zolang er geen volledige werkgelegenheid bestaat. En Minister v. d. Kieft was dan ook (t/m 1954: terecht) tevreden, indien het tekort van het rijk langs niet rechtstreeks inflatoire weg kon worden gedekt. Indien echter de door „import” geïnduceerde inflatie zijn oorspronkelijke impuls door multiplicatie te boven gaat, de kapitaal- en arbeidsmarkt overspannen raken en bovendien de kans ontstaat op een plotseling wegvallen van de dekkingmogelijkheden van het tekort, indien daarenboven dit tekort kan stijgen door gedwongen aflossingen en secundaire schuld en tenslotte de overheid meer en meer verantwoordelijk wordt voor de compensatie van de elders door haar eigen gestie geïnduceerde inflatie, dan moet er meer gebeuren dan het stellen van versnelde belastinginning tegenover een misplaatste belastingverlaging en dan een beperking van de vervroegde afschrijving. Meer ook dan een beperking van het afbetalingscrediet en verhogingen van het disconto. Dit alles geschiedde nl. „reeds” in 1955, maar had weinig resultaat. Vooral met betrekking tot de **versnelde belastinginning** mag dit niet verwonderen: moge een uitputting van de speculatiekassen de remmende werking effectueren van het streven naar behoud van de voorzorgskassen en de gestegen transactiekassen (voor zover nog niet ten dele in de vorm van secundaire liquiditeiten aan te houden), een daling van de ten behoeve van de belastingschuldgedelging aangehouden kassen heeft vermoedelijk een gering announcementeffect. De uitputting van deze kassen is zuiver inflatoir. Slechts **belastingverhoging** kan o.i. een belangrijk bestedingsbeperkend effect hebben. Bovendien kan de versnelde inning een schijnoplossing vormen, voor zover het tijdelijke karakter daarvan onvoldoende als een gevaar wordt onderkend. Na de vennootschapsbelasting wierp „Financiën” zich op de I.B., daarna moët er echter een moment komen, waarop de opbrengsten weer achteruitlopen. Dit komt slechts uit als dan de hausse nog aan de gang is. Onmiddellijk zij echter toegegeven, dat de politieke verhoudingen belastingverhoging niet gauw toestaan.

Heel in het algemeen overschatte men overigens de negatieve multiplicator niet,

die van de belastingheffing uitgaat: hoe meer deze bestemd is voor de financiering van een stijging van — met name de reële — overheidsuitgaven, hoe verdergaand de volledige werkgelegenheid reeds bereikt of overschreden is, hoe groter de monetaire speelruimte nog is, hoe sterker de relatieve belastingdruk, des te groter zal de belastingafwenteling zijn, te geringer de dalende uitwerking op de inkomens. En zo is het geweest.

Wat niet nodig was in de periode 1951-54, werd vanaf 1955 in onvoldoende mate aangepakt: compenserende budgetpolitiek. Te minder kwamen de lagere overheden hiertoe, die geen conjunctuurpolitieke verantwoordelijkheid dragen en daarnaar handelen, totdat ten lange leste hun te grote autonomie — „te groot” in relatie tot de omstandigheden — werd beknot. Waarom de **anti-cyclische financiële politiek** zo moeilijk tot verwezenlijking komt, leze men verder desgewenst na in Pens „Trekken en duwen in de conjunctuurpolitiek”. Ook de **monetaire politiek** kon weinig redden: zelfs het ten lange leste „effectieve” disconto krijgt eerst absoluut remmende betekenis als uit anderen hoofde (bestedingsbeperking, verzwakkende buitenlandse afzet) de omslag nadert. Indien al de credietverlening aan particulieren stagneert, gaat die aan de overheid door, waarbij een afgifte-disconto voor schatkistpapier dat het officiële disconto tot op $\frac{1}{8}\%$ nadert, qua resultaat bedenkelijk op een rechtstreekse plaatsing bij de C.B. lijkt. Ook zonder dat, leidt plaatsing bij de banken overigens reeds tot de inflatoire „geruisloze financiering”. Daarentegen bleek tegen niet-verlenging geen kruid gewassen. Meer succes had de aanwijzing van de C.B. aan de algemene banken hun credietverlening aan de gemeenten te verminderen: indirect dwingt dit de centrale overheid tot drastischer maatregelen. De in september 1957 ingevoerde „penal rate” — credietrantsoenering als ultimo ratio — kwam daarentegen eerst toen het al niet meer nodig was. Hiermede worden de primaire impulsen ook niet aangetast. Kortom: de C.B. heeft noch V noch de overheid in de hand. Wel krijgt de restrictieve monetaire politiek echter op de lange duur betekenis als tegenover de afvloeiing van liquiditeiten en de stijging van de transactiekassen geen nieuwe toevoer meer staat en de overheid na uitputting van de creditrekeningen bij de Bank voor de zoveel opvallender debiteringen komt te staan, die ook politiek niet aanvaardbaar zijn. Bovendien neemt de rentelast toe en legt de optredende „ontconsolidering” van de staats- en gemeenteschuld steeds groter risico's op de toekomst.

Een derde hulpmiddel voor de con-

junctuurpolitiek vormen, naast financiële en monetaire maatregelen, de „direct controls”, met name de **loon- en prijs-politiek**. Wij zijn daarover op deze plaats kort: de loonpolitiek wordt op een gegeven moment onhoudbaar. Zo liep een, reeds theoretisch aanvechtbare, loon-differentiatie op een duur fiasco uit. De prijspolitiek zette in die tijd (1956) juist wat krachtiger in. Zij is nuttig — althans in combinatie met de andere methoden — maar vergroot in eerste instantie en an sich de bestedingen nog verder. Dus: **er moet meer gebeuren**.

III. Het einde van de hausse. In het voorgaande ligt reeds opgesloten, dat de expansieve ontwikkeling zijn einde vinden moet. De banken lopen vast en worden bovendien voorzichtiger met een credietverlening, die nog slechts een nominale inkomenstoename op kan leveren in een toenemend onzekere situatie. Ook de excessieve vlottende schuld van de lagere overheden maant geldgevers tot een grotere terughoudendheid en leidt met betrekking tot de vraag tot de-facto-rantsoenering door de centrale overheid en de Bank voor de Nederlandse Gemeenten. De investeringen zijn boven het peil van de besparingen uitgelopen, zodat een beroep moet worden gedaan op buitenlandse besparingen resp. de credietverlening aan het buitenland wordt verminderd (daling van de deviezenvoorraad). Deze mogelijkheid is echter beperkt en tenslotte treedt zelfs kapitaalvlucht op. Daar het nooit zal lukken de besparingen de hausse-investeringen te doen bijhouden, is het kennelijk beter de investeringen aan de besparingen aan te passen. Met name als de vrees voor geldontwaarding, toenemende aankopen van duurzame consumptiegoederen bij snel stijgende inkomens, geringere winstmogelijkheden en lagere overheidsoverschotten de besparingen doen dalen. Afgezien van eventuele goede wil, dwingt ook het kapitaalgebrek zonder meer in de richting van dalende investeringen. En last but not least: volbezetting en overfull employment treden op; de productiecapaciteit raakt dus enerzijds bezet, kan anderzijds nauwelijks meer worden uitgebreid. Ook diepte-investeringen werken slechts verdere inflatie in de hand. En de arbeidsproductiviteit daalt bovendien (geringere inspanning onder machtspositie, groot verloop). Dit alles betekent, dat niet langer met reden kan worden geanticiepeerd op een uitbreiding van de productie! En hier lag een primaire bron van de hausse, zoals wij in de aanvang van ons betoeg hebben gezien. De accelerator wordt negatief en overal waar de optredende knelpunten tot geringere bestedingen leiden — het eerst bij de lagere

overheid — multipliceert zich de inkomensdaling.

De centrale overheid ziet zich na (inflatoire) uitputting van zijn reserves nog steeds gesteld tegenover een zeer krappe kapitaalmarkt, aanzienlijke aflossingsverplichtingen en de noodzaak de gemeenten bij te staan. Men redt zich ten dele door beperking van de collectieve bestedingen, ten dele met subsidieverminderingen en verhoging van tarieven. Aldus dragen ook de particuliere huishoudingen een steentje bij. Na herstel van het kortgeldgamma is voor de lagere overheid een uitgerekend beperkingsplan niet meer nodig: de uitgaven moeten eenvoudig drastisch beknot worden.

Maar nog zijn we er niet. Nog is er kapitaalgebrek, laat staan dat aan de crisisomvang van de vlottende schulden iets kan worden gedaan. De woningbouw en andere nuttige zaken dreigen onevenredig zwaar te worden getroffen. Aan het wenselijke betalingsbalansoverschot zijn we ook heden nog niet toe. De particuliere investeringen blijven nog buitengewoon hoog. De categoriale indeling wordt scheefgetrokken, zodat nieuwe, juist nu schadelijke, looneisen worden aangekondigd voor het geval deze ontwikkeling zich voort zou zetten. Weliswaar worden prijsdalingen denkbaar, met name t.g.v. de daling van de grondstofprijzen, maar deze leiden, cet. par., opnieuw tot een toeneming van de bestedingen. De schatkistpromessenpers draait lustig, voor de 6%-leningen maakt men zijn laatste liquiditeiten vrij: V blijft aldus op hoog peil. Ook houdt de buitenlandse afzet zich (gelukkig) goed; reden te meer echter nog geen aanzienlijke ontspanning te verwachten. En ontstaat er onverhoopt wel een terugslag in het buitenland, dan zal onze kleine en open volkshuishouding toch min of meer mee moeten. Dus: **er moet nog meer gebeuren**.

IV. Het terugdringen van de hausse. De particuliere investeringen zijn extra gestimuleerd door de investeringsaf trek (deze werkt zeer krachtig: te stellen is n.l., dat de belastingvermindering belastingvrij is en daarmee van extra betekenis). Ten dele worden zij bovendien inflatoir gefinancierd. De mogelijkheid van Fehl-investeringen neemt toe. De diepte-investeringen versterken de overspanning en beperken de toekomstige werkgelegenheid. Geen wonder dat het rijk ook op het bedrijfsleven zijn ogen richt als bron voor een belastingverhoging. Wij zagen eerder, dat belastingverhoging negatieve repercussies met zich brengen kan. Indien echter een en ander wordt geplaatst in het kader van een officiële bestedingsbeperkingsactie, die op gedifferentieerde

Arbeidsbureau, dan wel door een autonome actie van de zijde van het Plaatsingsbureau werd geplaatst, is sedert maart 1957 snel gestegen. Deze stijging heeft zich in de laatste maanden van 1957 verder voortgezet, zodat van de 31 geplaatsten over het kalenderjaar 1957 er voor een tiental plaatsingen is samengewerkt met het Ged. Arbeidsbureau, dan wel zelfstandig zoeken naar een mogelijke vacature voor een ingeschrevene nodig bleek. Van dit 10-tal werden er 4 door het GAB te Amsterdam geplaatst.

Dit ter illustratie van de grotere activiteit, die het Plaatsingsbureau thans aan de dag dient te leggen, om het aantal plaatsingen op peil te houden.

Wanneer over enige tijd een nieuw getallenoverzicht zal worden gegeven, is het te hopen, dat dit aantal plaatsingen — zij het met meer werk — constant zal zijn gebleven en althans geen vermindering zal hebben ondergaan.

H. M. P. MULLER, Ec. Drs.
Sekretaris van de Kring van
Amsterdamsche Economen.

AMSTERDAMS AIESEC IN 1957

1. Uitwisseling. Werd het aantal der uitwisselingen na 1954 ieder jaar kleiner, in 1957 blijkt een sterke stijging te constateren. 45 studenten, waarvan 31 ingeschreven aan de Gemeente Universiteit en 14 aan de Vrije Universiteit, maakten gebruik van de geboden gelegenheid, een praktische werkperiode in een buitenlands bedrijf door te maken. Vorig jaar werden 31 studenten uitgezonden; 24 studenten van de G.U., 7 van de V.U. Deze verheugende stijging van het aantal uitwisselingen dankt het Comité aan de groter wordende bekendheid met de werkzaamheden der AIESEC en aan het toenemende inzicht in het nut van buitenlandse stages, een inzicht waaraan de welwillende houding van de stagecommissie van onze faculteit stellig heeft meegewerkt.

De 45 studenten verrichtten hun stages in Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Joegoslavië, Oostenrijk, Spanje, Zweden, Zwitserland en, voor de eerste maal in de geschiedenis van het Comité, in de Verenigde Staten van Noord-Amerika. 3 stages konden door de faculteit als wetenschappelijk erkend worden (v.j. 2), 1 stage moest worden afgekeurd, terwijl een 5e nog in behandeling is. 2 studenten verrichtten een baccalaureaatsstage.

Grote moeilijkheden ondervond het comité bij het verkrijgen van plaatsen voor buitenlandse studenten bij het Nederlandse bedrijfsleven. (De AIESEC-uitwisselingen geschieden op basis van reciprociteit.) Een aantal bedrijven, die in het verleden steeds bereid waren een buitenlands economisch student te ontvangen, bleken dit jaar niet in staat, hun medewerking te verlenen, waardoor van de 44 stageaireplaatsen er — vrij onverwacht — 7 verloren gingen. Van de 60 bedrijven, waaraan het Comité vervolgens een verzoek tot plaatsing van een buitenlands student richtte, waren er niet meer dan twee bereid, hun deuren voor een buitenlander te openen, zodat „slechts” 39 studenten in het afgelopen jaar door het

Comité werden ontvangen. Duidelijk is dus de „markt” voor AIESEC-stageaires verslechterd. Bezuinigingen zullen hier zeker niet vreemd aan zijn.

Wat betreft het aantrekken van buitenlandse stages blijven de wetenschappelijke stages het Comité veel zorgen geven. Het is moeilijk, bedrijven te vinden die aan de door de faculteit gestelde eisen kunnen voldoen. In overleg met de stagecommissie der economische faculteit gaat het Comité evenwel voort naar het zoeken van mogelijkheden op dit gebied. Over het algemeen verliep de uitwisseling bevredigend. Eén klacht van een buitenlands bedrijf over het gedrag van een Nederlands student werd ontvangen.

2. Ontvangst. 39 studenten (v.j. 36) uit 12 verschillende landen werden bij bedrijven ondergebracht en gehuisvest. De huisvesting leverde, in ons land vanzelfsprekend haast, een schier oneindige reeks problemen. Aanbevelenswaardig zou zijn, dat studenten, die 's zomers de stad verlaten en geen bezwaar hebben enkele maanden een buitenlander tegen betaling op hun kamer te laten wonen, zich t.z.t. in verbinding stellen met het AIESEC-Comité Amsterdam. Het door het Comité geschapen ontvangstcentrum (de club „Mansio” van de Vereniging van Vrouwelijke Studenten aan de Vrije Universiteit), waar regelmatig contactavonden belegd werden, en een aantal georganiseerde excursies, waarvan de „Amsterdamsche Dag” in het bijzonder vermeldenswaardig is, vormden de bouwstoffen voor een uitgebreid internationaal contact. Bovendien verleende het Comité haar medewerking bij de ontvangst van 4 Franse economische studenten, door het NOIB te Breukelen uitgewisseld. Ook deze studenten werden in Amsterdam tewerkgesteld.

3. Financiën. Door het Comité werd, in samenwerking met de lokale comité's van Rotterdam en Groningen, een zeer intensieve actie om financiële steun gevoerd. Een Comité van aanbeveling werd gevormd waarin o.m. tal van Nederlandse

dat bepaalde doelstellingen zoveel mogelijk in overeenstemming zijn met de individuele preferenties en dat de verhouding van de vier relevante grootheden bij een economische politiek, v.n. de data, de instrumenten, de doelgrootheden en de onafhankelijke grootheden, bepaald is.

Verscheidene personen op een voorstaande plaats in het economisch leven van ons land hebben in de afgelopen maanden aandacht besteed aan de belemmeringen, die optreden bij het voeren van een doeltreffende economische politiek.

Zowel minister Hofstra als Dr. Holtrop hebben hierover beschouwingen gegeven. Een kort overzicht van hun bezwaren volgt hieronder.

Dr. Holtrop besprak de effectiviteit van maatregelen door de Centrale Bank te nemen.

Het blijkt zeer lastig en weihaast ondoenlijk, een globale politiek te volgen. Discontopolitiek en verhoging van de verplichte kaspercentages maken geen indruk. Middelen tot het voeren van een open markt politiek ontbreken, terwijl een compenserende budgetpolitiek nauwelijks bewust kan worden toegepast. De voornaamste oorzaak hiervan is, dat het parlement nooit bereid is, een nieuwe belasting te aanvaarden, waarvan de opbrengst bestemd zou zijn ter compensatie van een inflatoire invloed.

Minister Hofstra vroeg zich af, of de Overheid de conjunctuur goed kan beheersen. Voorwaarde daartoe is, dat de overheid reeds in de hoogconjunctuur moet beginnen met de vorming van reserves. In werkelijkheid komt hiervan niet veel terecht. De overheid trekt zich niet terug in de hausse, als het bedrijfsleven zeer veel investeert. Bovendien noemt de heer Hofstra, evenals Dr. Holtrop, als zeer belemmerend de geringe medewerking van het parlement. Als er al middelen ter reservering beschikbaar zijn, dan zijn er genoeg lieden, binnen en buiten het parlement, die nuttige bestemmingen voor deze gelden weten aan te geven.

Deze twee uitlatingen bewijzen, dat er aan de doeltreffendheid van de economische politiek nog wel iets hapert.

Het is verheugend, dat er de laatste tijd wat meer aandacht wordt geschonken aan een goede organisatie van de economische politiek.

Vooraf een snellere en daardoor meer doeltreffende uitvoering van bepaalde maatregelen, in het bijzonder belastingmaatregelen, wordt bepleit. In een recent boek van Professor Tinbergen, getiteld „Economic Policy; Principles and Design”, wordt aan het organisatievraagstuk ook aandacht gegeven.

Een systeem van autonome ministers, die elk verantwoordelijk zijn voor een bepaald geheel van doeleinden, is vol-

gens Tinbergen niet verenigbaar met een moderne economische politiek. Weliswaar is er enige coördinatie, de sociaal-economische afdeling van de ministerraad, maar dit is niet genoeg. Het gevaar is dan tevens niet denkbeeldig, dat de overheid het overzicht over haar eigen politiek dreigt kwijt te raken.

Vooraf bij de samenwerking van de minister van financiën en de autoriteiten van de Centrale Bank is de gelijkgerichtheid van beider handelen nog niet ver genoeg voortgegaan. Tinbergen gaat nu de verschillende stadia's van het proces van vorming en uitvoering van een economische politiek achtereenvolgens na.

Allereerst is er het tijdvak van de planning, waarbij voorbereidende discussies in groepen van private personen, in politieke partijen en in research-centra een grote rol spelen. Opmerkelijk in Nederland is, dunkt ons, het verschil in activiteit bij dit constituerende stadium tussen liberale en socialistische groeperingen. De laatste jaren hebben de aan de P.v.d.A. verwante bureaux en organisaties over algemene economische politiek en over vele détailzaken uitgebreide verhandelingen gepubliceerd. Als enige grote publicatie van liberale zijde staat hier tegenover het rapport van de Prof. Teldersstichting over de P.B.O. Men zal direct geneigd zijn, te zeggen, dat plannen maken en dirigeren aan socialistische meer vertrouwd is. Maar dat neemt toch niet weg, dat men zich ook van liberale zijde wel eens wat meer met constructieve ideeën zou mogen bezighouden. Voor een betere realisatie van economische desiderata zou dit zeer wenselijk zijn.

Reeds in dit eerste stadium is samenwerking van groot belang, om tegenstrijdigheden te voorkomen. Bovendien kan men door uitvoerig en geregeld overleg bevorderen, dat de latere openbare behandeling vlotter verloopt. Dat coördinatie broodnodig maar vaak zeer lastig is, bewijst op het ogenblik de controversen tussen de ministers van buitenlandse zaken en van economische zaken over de vraag, wie nu eigenlijk de leiding behoort te hebben bij de Europese integratiepolitiek.

Nadat de plannen gevormd zijn, worden ze, voorbereid door een comité van hooggeplaatste ambtenaren van de betrokken ministers, voorgelegd aan de ministerraad, die een beslissing moet nemen.

Hierna komt de parlementaire behandeling, die veelal een tijdrovende en omslachtige procedure is, maar waarin veranderingen moeilijk zijn door te voeren. In de loop der tijd zijn er vele suggesties gedaan voor veranderingen. Enige daarvan, speciaal dan die, welke betrekking hebben op economisch-politieke vraagstukken, zullen we hier bekijken.

Harold J. Laski vindt, dat men, om een goedwerkend parlement te krijgen, mag verlangen, dat iedereen, die volksvertegenwoordiger wil worden, bewijs zou leveren van ervaring in soortgelijke arbeid. Met een parafraze hierop zou men kunnen stellen, dat het wenselijk is bij onze tegenwoordige maatschappij-structuur, dat elk lid der kamer een redelijke economische kennis heeft. Hierop doorgaand oppert men wel eens, dat een tweede kamer van louter vakeconomen ideaal zou zijn. Gezien de langdurige en vaak niet tot resultaten leidende debatten op vergaderingen van economen, zou de besluitvaardigheid van de kamer alleen maar achteruitgaan.

Een ander voorstel betreft het opvoeren van de verantwoordelijkheid der kamerleden voor financiële consequenties van fraaie plannen. Dr. W. Drees Jr. stelde nl. onlangs, dat bij een kamertotaal van 150 leden ieder afzonderlijk lid slechts 1/150 gedeelte verantwoordelijkheid droeg. Hij wilde dit verzesvoudigen door een reductie in het aantal leden tot 25! Beider gedachte is de eventuele opheffing van de eerste kamer, die veelal herhaalt, wat reeds in de andere kamer is gezegd en die bovendien een vertraging factor vormt.

Het voorstel is gedaan, organisaties van beroeps- en bedrijfsbelangen tot grondslag van een vertegenwoordiging in de eerste kamer te maken. Men hoopt dan tot een betere en vakkundige behandeling van de onderwerpen te komen. Maar door de grote rol van de politieke partijen zou een wezenlijke verandering toch niet waarschijnlijk zijn.

Professor P. J. Oud was zeer gepropteerd voor instelling van zo'n kamer. In zijn nieuwjaarsrede voor de S.E.R. ging Professor F. de Vries hierop in. Volgens hem was de organisatie van onze maatschappij nog niet ver genoeg gevorderd, om dit idee tot uitvoering te brengen. Tezijntijd wilde hij zeker aan de vertegenwoordigers van het bedrijfs- en beroepsleven medezeggenschap geven in aangelegenheden, die deze sectoren bijzonder raken. De huidige situatie draagt toch wel zeer het gevaar in zich, dat de S.E.R. door haar grote invloed, zonder rechtstreeks voor de wetgeving verantwoordelijk te zijn, toch in feite de inhoud ervan voor een groot deel bepaalt.

Professor De Vries ontkent dit en stelt, dat de adviezen juist een zeker tegenwicht vormen tegen de macht van regering en parlement. Grote invloed kan worden toegekend aan de adviezen (mits ze een uniform oordeel geven, kunnen we er aan toevoegen!), maar een beslissende stem hebben ze niet. Men kan zich toch niet aan de indruk onttrekken, dat de S.E.R.-adviezen door vele kamerleden als een gegeven worden beschouwd, waarbij nog komt, dat vele leden tevens lid van

de S.E.R. zijn.

Naast deze niet scherp te scheiden invloedssferen zien we tegenwoordig de grote en invloedrijke druk op het parlement, uitgeoefend door pressure groups. Dit is een belangrijke factor in het al-of-niet effectvol werken van een economische politiek. Hierop is onlangs gewezen door Mr. J. in 't Veld, die sprak over het vraagstuk van de rechtsbescherming van het individu tegen de overheid. Het parlement komt onder invloed van dergelijke groepen, die haar oordeel bij afweging van belangen beïnvloeden, waarbij het eerlijkheidselement wel eens onder de tafel geraakt.

Inderdaad komen er steeds meer groepen in de maatschappij, die trachten hun belangen gezamenlijk te behartigen, hetzij door lotbijen en anti-chambren, hetzij door het verwerven van politieke invloed als pressure-group bij het parlement.

Door de werking van deze groepen geraken de individuele preferenties van de afzonderlijke subjecten weleens te veel in de knel.

Als laatste factor willen we hier de aandacht vestigen op de neiging van vele kamerleden, om te veel in details te treden, waardoor een efficiënte behandeling teloor gaat.

De bespreking van bijzonderheden kan men later overlaten aan kleine commissies, waarin de experts alle voorstellen tot op het bot kunnen ontleden. Weliswaar is dit reeds vrij gebruikelijk, maar nog al te vaak blijkt bij het parlementaire debat, dat beperking een moeilijke kunst is.

Tot slot noq enige opmerkingen over de uitvoering van de aangenomen voorstellen. Tinbergen bepleit een grote mate van decentralisatie en grote autonomie voor locale autoriteiten. Waarbij hij dan de overreding stelt boven het directe bevel.

De vraag is, of iedereen in deze tijd deze gedachten tot de zijne wil maken. Vooral t.a.v. de gemeenten is enige scepsis wel gerechtvaardigd.

Voor een doeltreffende voorbereiding en uitvoering van het beleid is een goed ambtenarenapparaat een dwingende eis. De ambtenaren voeren de opdrachten van hun politieke superieuren uit en zij moeten daarbij zoveel mogelijk neutraal zijn. D.w.z. ze moeten de ene regeringspartij even goed dienen als de andere. Er zullen vaak verschillen van inzicht zijn en menigmaal zal de minister van hun adviezen afwijken, omdat ze politiek niet realiseerbaar zijn!

Het spreekt vanzelf, dat regelmatige contrôle van de uitvoering noodzakelijk is. Hierdoor behoudt men een goed inzicht in het feitelijke verloop van economisch-politieke maatregelen en kan men, zonodig, tijdig ingrijpen als grote veranderingen in de data dit noodzakelijk maken.

A. P. DE HON

ECONOMIE IN 16 TEKENINGEN

(19e aflevering)

*Dalende conjunktuur
Vervroegde aflevering*

(Met dank aan Cobean's „Naked eye“)

X-miljoen onzichtbare kopers

Het lijkt op het eerste gezicht nogal 1001-nacht-achtig, maar het is volkomen waar: er zijn in de hedendaagse handel miljoenen onzichtbare kopers. Dat wil zeggen: voor de producent onzichtbaar. Een bedrijf als Unilever vervaardigt zepen, wasmiddelen, soepen, margarines, vleeswaren. En nooit zien de makers de gebruikers. „Hoe is dat mogelijk,” zo kan men in verbazing vragen, „je moet toch weten aan wie je verkoopt?”

Allicht. Unilever werkt niet op de gis. Die onzichtbare consument... zijn (haar) beeld rijst op uit allerlei typen onderzoek,

van neuzen tellen tot depth interviewing toe. Dit kennen van de gebruikers is slechts één schakel in die lange keten van bezigheden, nodig om de van de plantages komende grondstoffen als nuttig eindprodukt in de huizen van de miljoenen „onzichtbaren” te brengen. Elke schakel is onderwerp van studie, van overleg, van ontleidend en scheppend denken.

Dit proces betekent een vloed van werk, aantrekkelijk voor een ieder, die een goede opleiding genoot en inventief is. In dit werk is het ontplooiën van de persoonlijke gaven een eerste beginsel.

OVERZICHT VAN DE ARBEIDSMARKT VOOR ECONOMEN*

Huidige situatie

Bij de jaarwisseling staat de arbeidsmarkt voor economen in het teken van het doorwerken van de bestedingsbeperking; de algemene voorzichtigheid, welke kennelijk in het bedrijfsleven algemeen wordt nagestreefd bij het aannemen van personeel — en ook van academisch gevormd personeel — wordt bovendien nog vergroot door de onzekerheid, die bestaat met betrekking tot de ontwikkeling van de situatie in Indonesië. De liquidatie van Nederlandse belangen, die daar op het ogenblik aan de gang is, leidt er toe, dat hetzij uitzending van economisch geschoolde krachten is beëindigd, hetzij met het oog op het terugkomen uit Indonesië van academisch gevormd personeel ook voor eventueel hier te lande bestaande vacatures geen nieuw personeel wordt aangetrokken.

Was reeds eerder het merendeel van de overheidsfuncties uitgevallen, nu worden ook de vacatures in het bedrijfsleven schaars. Bovendien wordt allerwegen de ontspanning van de arbeidsmarkt gevoeld en de selectie naar verhouding verscherpt. Eenvoudig gezegd: men gaat weer meer eisen stellen. Hierdoor treedt er ook reeds een aanzienlijke verlenging op van de sollicitatieduur. Langzaam maar zeker wordt daardoor het aantal ingeschreven economen groter en wordt het aantal vacatures kleiner, en vaak minder van kwaliteit. Onder de thans **50 ingeschrevenen** bevinden zich ook reeds 2 rechtstreekse slachtoffers van de veranderde situatie in Indonesië.

Het is geen wonder, dat over deze verkrapting van de plaatsingsmogelijkheden onlangs weer een interacademiale bespreking tussen de plaatsingsbureaux van economen werd georganiseerd. Het bleek daarbij, dat het moeilijker plaatsen van economen algemeen werd ondervonden, zonder dat echter nog van een aanzienlijke terugval kon worden gesproken.

Bij deze vergadering bleek voorts, dat inderdaad vooral scherper wordt geselecteerd, maar dat de hoogte van het beginsalaris — t.w. 450 à 500 gulden — geen beweging in neerwaartse richting vertoont. Op enkele uitzonderingen na is het beginsalaris niet maatgevend voor de plaatsingsmogelijkheid.

Een andere consequentie van de huidige ontwikkeling is, dat de werkzaamheden van de plaatsingsbureaux ten opzichte van het resultaat (het aantal plaatsingen) toeneemt. In Tilburg heeft dit reeds tot een wijziging in de organisatie der uitvoeringswerkzaamheden geleid, omdat de secretaris van de vereniging

van afgestudeerden aldaar overbelast dreigde te geraken. Reeds eerder was een deel der werkzaamheden naar een afzonderlijke functionaris overgebracht en thans is dit werk bijna geheel aan deze speciale functionaris, tevens verbonden aan de Hogeschoolgemeenschap, overgedragen. De leiding van het plaatsingsbureau is daar sedert 1 januari 1958 in handen van enkele prominente leden van de vereniging van afgestudeerden, geadviseerd door een tweetal contacthoogleraren. Het uitvoerende werk is dus in handen van een speciale functionaris, die de titel heeft gekregen van directeur.

Deze organisatie lijkt op die van Rotterdam, waar het werk eveneens aan een afzonderlijke functionaris met de rang van directeur is toevertrouwd. Deze functionaris echter is geheel in dienst van de Nederlandse Economische Hogeschool.

De Vrije Universiteit in Amsterdam is 1 januari 1957 met een eigen plaatsingsbureau gestart, onder leiding van een tweetal hoogleraren, terwijl een bestuurslid van de vereniging van afgestudeerden rechtstreeks in het werk is ingeschakeld. Dit bureau dient echter nog zijn definitieve vorm te vinden, waarbij de financiële regeling nog op moeilijkheden stuit.

In Groningen is de situatie aan die van de V.U. in Amsterdam gelijk.

Brochure

Meer en meer blijkt het belang van een goede voorlichting van de afgestudeerden bij het solliciteren. In navolging van een Amerikaans voorbeeld zal zo mogelijk een folder of brochure namens de gezamenlijke plaatsingsbureaux worden uitgereikt aan de bij de bureaux ingeschreven economen, om een grotere doelmatigheid van de sollicitatie-activiteit te bevorderen.

Het opkomen van de plaatsingsbureaux in de verschillende universiteitssteden heeft zeker ten aanzien van de markt van economen reeds bewerkstelligd, dat de economen-markt doorzichtiger wordt. Vooral ook door de onderlinge communicatie tussen de bureaux is het thans vrijwel steeds mogelijk, de totale economen-markt enigermate te overzien en — hetgeen van bijzonder groot belang is — de ingeschreven economen bij hun sollicitaties van deze marktsituatie op de hoogte te brengen. De brochure voor pas-afgestudeerden zal dan ook voornamelijk betrekking hebben op technische

* Ontleend aan een artikel, verschenen in het januari-nummer van het mededelingenblad van de Kring van Amsterdamse Economen.

gegevens en inlichtingen omtrent de beste techniek van solliciteren in het algemeen. Hierop aansluitend kunnen dan de bureaux in persoonlijke gesprekken de bijzonderheden van de markt op elk moment aan de sollicitanten bekendmaken.

Regelmatig blijkt het belang van een goed marktinzicht en een goed markt-overzicht, met name ook van de onderverdeling van de economen-markt. (Zowel door het uiteenlopen van de kwaliteit der afgestudeerden als door de grote verscheidenheid van de vacerende functies is er sprake van een vrij groot aantal onderling betrekkelijk weinig concurrerende economen-deelmarkten.)

Inrichting van de studie

Naarmate men langer plaatsingswerkzaamheden verricht, blijkt steeds meer, hoe belangrijk het is, het juiste verband te leggen tussen aanleg en aard van de sollicitanten en de aard en eventuele toekomstige ontwikkeling van de aangeboden functies. Meer en meer blijkt ook, dat eigenlijk reeds als onderdeel van de doctoraalopleiding bekendheid met de economen-markt wenselijk is, **zodat er zowel met studieprogramma als scriptie-onderwerp, stages enz. rekening wordt gehouden met wat na het doctoraal te wachten staat.** Te veel nog komt het voor, dat de keuze van grote en kleine tentamens en de keuze van de bijvakken niet bepaald wordt met het oog op de toekomstige richting die de afgestudeerde econoom denkt in te slaan, maar uitsluitend door de vermoedelijke zwaarte van de af te leggen tentamens en een zeker streven naar een zo snel en zo eenvoudig mogelijk afstuderen. Zelfs kan men spreken van een zekere traditie bij de keuze van de bijvakken (recht—belastingrecht), welke keuze lang niet altijd in overeenstemming is met de gewenste ontwikkelingsmogelijkheden na het doctoraal. Hoewel voor allerlei functies b.v. statistische analyse een zeer gewenst en noodzakelijk stuk onderdeel betekent, gaat de liefde van vele doctoraalstudenten niet veel verder dan het lopen van de desbetreffende colleges, zonder dat het tentamen wordt afgelegd, omdat dit enige maanden extra arbeid vraagt.

Hier is sprake van een soort platonische liefde, waaruit blijkt, dat het belang van de studie-indeling door de studenten wel degelijk wordt gezien, maar dat de drempeelwaarde, om dit inzien van het belang te doen volgen door de daad van de wijziging van een min of meer usantieel studieprogramma blijkbaar nog te hoog is. Goede voorlichting in dit opzicht is uitermate belangrijk.

Buitenland

Studenten die zich in het bijzonder voor

functies in het buitenland interesseren, zouden er goed aan doen die bijvakken te kiezen die hun op dit punt het meest van nut zijn, zoals economische aardrijkskunde en geschiedenis, oosterse economie en dergelijke.

Voorts is er nog steeds een ontstellend gebrek aan talenkennis bij de afgestudeerden; slechts niet dan door toevallige omstandigheden komt het peil van de talenkennis uit boven dat van een redelijke HBS-er.

Meer en meer blijkt, dat Nederland zich ontwikkelt tot een voorstad van Europa en dat met name voor economen de markt niet uitsluitend in het binnenland moet worden gezocht. Het plaatsingsbureau te Amsterdam heeft daarom in het afgelopen jaar met buitenlandse organen contact opgenomen, waardoor het inzicht in de marktverhoudingen kan worden uitgebreid met die welke buiten Nederland bestaan. Bij de reeds eerder genoemde conferentie tussen de plaatsingsbureaux bleek overigens, dat het Amsterdamse bureau het enige is dat thans een vaste verbinding heeft met o.m. enkele plaatsingsbureaux van Amerikaanse universiteiten. Het zal nog wel enige tijd duren, voordat deze connecties tot tastbare resultaten leiden, maar het eerste begin ook in dit opzicht is er dus.

Contact bestaat er ook met de Hoge Autoriteit voor de K.S.G. De ervaringen bij het solliciteren bij deze Gemeenschap zullen in de komende nummers van het mededelingenblad worden gepubliceerd.

De Nederlandse zakenman is gewend om, zodra de binnenlandse markt aarzelingen of stagnaties vertoont, zich met verdubbelde energie te werpen op de buitenlandse markt, ten genoegen van al wat ministerie is en belang heeft bij de positie van de betalingsbalans. Nu in Nederland de markt van economen bepaald dreigt kleiner te worden, is het voor de ontwikkeling van de economie van groot belang, dat het afzetgebied ook internationaal wordt geëxploreerd.

Overzicht over 1957

In het oktobernummer van het vorige jaar werd een overzicht gegeven, met getallen, van de werkzaamheden van het Plaatsingsbureau. In de periode 16-8-56 tot 15-8-57 werden 31 economen geplaatst; thans is ook het aantal plaatsingen bekend over het kalenderjaar 1957. Ook dit bedraagt 31, zodat de resultaten in de laatste maanden van 1957 blijkbaar nog gelijk waren aan die van de laatste maanden van 1956. Toch bleek reeds uit het staattie dat op blz. 18 van genoemd mededelingenblad is opgenomen, dat de situatie op de arbeidsmarkt aan het verkrappen was. Immers, het aantal economen dat in samenwerking met het Gew.

Arbeidsbureau, dan wel door een autonome actie van de zijde van het Plaatsingsbureau werd geplaatst, is sedert maart 1957 snel gestegen. Deze stijging heeft zich in de laatste maanden van 1957 verder voortgezet, zodat van de 31 geplaatsten over het kalenderjaar 1957 er voor een tiental plaatsingen is samengewerkt met het Ged. Arbeidsbureau, dan wel zelfstandig zoeken naar een mogelijke vacature voor een ingeschrevene nodig bleek. Van dit 10-tal werden er 4 door het GAB te Amsterdam geplaatst.

Dit ter illustratie van de grotere activiteit, die het Plaatsingsbureau thans aan de dag dient te leggen, om het aantal plaatsingen op peil te houden.

Wanneer over enige tijd een nieuw getallenoverzicht zal worden gegeven, is het te hopen, dat dit aantal plaatsingen — zij het met meer werk — constant zal zijn gebleven en althans geen vermindering zal hebben ondergaan.

H. M. P. MULLER, Ec. Drs.
Sekretaris van de Kring van
Amsterdamse Economen.

AMSTERDAMS AIESEC IN 1957

1. Uitwisseling. Werd het aantal der uitwisselingen na 1954 ieder jaar kleiner, in 1957 blijkt een sterke stijging te constateren. 45 studenten, waarvan 31 ingeschreven aan de Gemeente Universiteit en 14 aan de Vrije Universiteit, maakten gebruik van de geboden gelegenheid, een praktische werkperiode in een buitenlands bedrijf door te maken. Vorig jaar werden 31 studenten uitgezonden; 24 studenten van de G.U., 7 van de V.U. Deze verheugende stijging van het aantal uitwisselingen dankt het Comité aan de groter wordende bekendheid met de werkzaamheden der AIESEC en aan het toenemende inzicht in het nut van buitenlandse stages, een inzicht waaraan de welwillende houding van de stagecommissie van onze faculteit stellig heeft meegewerkt.

De 45 studenten verrichtten hun stages in Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Joegoslavië, Oostenrijk, Spanje, Zweden, Zwitserland en, voor de eerste maal in de geschiedenis van het Comité, in de Verenigde Staten van Noord-Amerika. 3 stages konden door de faculteit als wetenschappelijk erkend worden (v.j. 2), 1 stage moest worden afgekeurd, terwijl een 5e nog in behandeling is. 2 studenten verrichtten een baccalaureaatsstage.

Grote moeilijkheden ondervond het comité bij het verkrijgen van plaatsen voor buitenlandse studenten bij het Nederlandse bedrijfsleven. (De AIESEC-uitwisselingen geschieden op basis van reciprociteit.) Een aantal bedrijven, die in het verleden steeds bereid waren een buitenlands economisch student te ontvangen, bleken dit jaar niet in staat, hun medewerking te verlenen, waardoor van de 44 stageaireplaatsen er — vrij onverwacht — 7 verloren gingen. Van de 60 bedrijven, waaraan het Comité vervolgens een verzoek tot plaatsing van een buitenlands student richtte, waren er niet meer dan twee bereid, hun deuren voor een buitenlander te openen, zodat „slechts“ 39 studenten in het afgelopen jaar door het

Comité werden ontvangen. Duidelijk is dus de „markt“ voor AIESEC-stageaires verslechterd. Bezuinigingen zullen hier zeker niet vreemd aan zijn.

Wat betreft het aantrekken van buitenlandse stages blijven de wetenschappelijke stages het Comité veel zorgen geven. Het is moeilijk, bedrijven te vinden die aan de door de faculteit gestelde eisen kunnen voldoen. In overleg met de stagecommissie der economische faculteit gaat het Comité evenwel voort naar het zoeken van mogelijkheden op dit gebied. Over het algemeen verliep de uitwisseling bevredigend. Eén klacht van een buitenlands bedrijf over het gedrag van een Nederlands student werd ontvangen.

2. Ontvangst. 39 studenten (v.j. 36) uit 12 verschillende landen werden bij bedrijven ondergebracht en gehuisvest. De huisvesting leverde, in ons land vanzelfsprekend haast, een schier oneindige reeks problemen. Aanbevelenswaardig zou zijn, dat studenten, die 's zomers de stad verlaten en geen bezwaar hebben enkele maanden een buitenlander tegen betaling op hun kamer te laten wonen, zich t.z.t. in verbinding stellen met het AIESEC-Comité Amsterdam. Het door het Comité geschapen ontvangstcentrum (de club „Mansio“ van de Vereniging van Vrouwelijke Studenten aan de Vrije Universiteit), waar regelmatig contactavonden belegd werden, en een aantal georganiseerde excursies, waarvan de „Amsterdamse Dag“ in het bijzonder vermeldenswaardig is, vormden de bouwstoffen voor een uitgebreid internationaal contact. Bovendien verleende het Comité haar medewerking bij de ontvangst van 4 Franse economische studenten, door het NOIB te Breukelen uitgewisseld. Ook deze studenten werden in Amsterdam tewerkgesteld.

3. Financiën. Door het Comité werd, in samenwerking met de lokale comité's van Rotterdam en Groningen, een zeer intensieve actie om financiële steun gevoerd. Een Comité van aanbeveling werd gevormd waarin o.m. tal van Nederlandse

hoogleraren zitting namen. De resultaten mogen voor Amsterdam alleszins bevreemdend genoemd worden. Het beheer der gelden staat onder toezicht van een accountantsbureau.

4. Seminar. In de eerste week van september werd in het voormalige Paleis Noordeinde te Den Haag een seminar voor buitenlandse economische studenten gehouden. De organisatie berustte bij een door het Nationale Comité der AIESEC ingestelde commissie, waarin de heer G. Verrijn Stuart het Amsterdamse comité vertegenwoordigde. De belangstelling voor het seminar, dat de commerciële organisatie tot onderwerp had, overtrof de stoutste verwachtingen. 72 studenten uit 16 landen namen deel. Helaas moesten 85 studenten worden teleurgesteld. Medewerking werd verleend door de Hoogleraren Prof. Dr. A. I. Diepenhorst, Prof. Dr. J. F. Haccoû en Prof. Dr. P. J. Verdoorn en door de Heren B. van der Meer en N. J. Koper. Voorts door de N.V. Philips Gloeilampenfabriek, de firma J. A. Verbunt te Tilburg, het museum Kröller-Müller en de stichting „Het Atoom“.

5. Samenwerking AIESEC-Comité der Gemeente-Universiteit met het AIESEC-Comité der Vrije Universiteit. Een in het verleden steeds terugkerende moeilijkheid was de delicate verhouding tussen de beide AIESEC-Comités der G.U. en V.U. Mag in het algemeen een zekere rivaliteit in de studentenwereld de geest wakker houden, de werkzaamheden van een instituut als de AIESEC, dat voortdurend in contact staat met buiten- en binnenlandse bedrijven en instanties, laten zulk een rivaliteit niet toe. Het comité ziet dan ook als één van de meest vermeldenswaardige resultaten van het

afgelopen jaar de fusie van de beide comités.

Vooruitzichten 1958. Of de verwerving van plaatsen voor buitenlandse stageaires bij het Nederlandse bedrijfsleven dit jaar net zo moeilijk zal zijn als in 1957, kan nog niet gezegd worden. Het Comité ziet de toekomst dienaangaande met een gematigd pessimisme tegemoet. Bijzondere aandacht zal zij dit jaar besteden aan de uitbreiding van mogelijkheden voor „long-period traineeships“ in de Verenigde Staten. Tevens zal, zoals in het bovenstaande reeds vermeld werd, het Comité haar pogingen ter verkrijging van de door de faculteit erkende wetenschappelijke stages in het buitenland blijven voortzetten.

Aan Prof. Dr. J. F. Haccoû is het Comité ook dit jaar veel dank verschuldigd. Zijn voortdurende belangstelling voor de AIESEC werkzaamheden is het Comité tot grote steun. Normale stages en baccalaureaatsstages zullen in 1958 in ruime mate beschikbaar zijn. Niet ten overvloede zij hier tenslotte gewezen op het nut van dergelijke stages. Moge het praktisch werken voor de studie een beperkte waarde hebben, van grote betekenis is de vermeerdering van talenkennis, het leven en werken in een ander land, e.d. Bovendien ontvangt de stageaire een redelijke vergoeding. De, in vele landen verplichte, verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ziekte en ongeval tijdens het verblijf dient door bemiddeling van het Comité te worden afgesloten. Zulks in tegenstelling tot een eerder in Rostra opgenomen bericht.

W. H. LEEUWENBURGH
Pres. AIESEC-Comité
Amsterdam.

EEN VERGETEN PRESTATIE

Vijf jaar nadat Finland haar herstelbetalingen aan Rusland heeft voldaan, is beter inzicht mogelijk in de wijze, waarop ze werden verricht, en zijn de gevolgen duidelijker. Na de hevige discussies in het Economic Journal en andere tijdschriften in de twintiger jaren, n.a.v. de Duitse herstelbetalingen in geld, schijnt de aandacht hiervoor voorgoed begraven, zodat de Finse leveranties aan Rusland door economen nauwelijks als economisch probleem zijn opgemerkt. Voor informatie is men geheel aangewezen op Finse bronnen, wat bestudering zeer bemoeilijkt. Toch loont het de moeite, want van de landen, die in dezelfde situatie verkeerden als Finland na de tweede wereldoorlog en

eenzelfde nominale herstelbetalingsverplichting kregen opgelegd, zijn slechts over Finland gegevens beschikbaar. De andere landen is men sindsdien volksdemocratieën gaan noemen, wat hen blijkbaar verhinderd heeft, nog langer statistische gegevens beschikbaar te stellen, maar hen niet vrijstelde van de herstelbetalingsleveranties aan Rusland.

1. Vrede van Parijs – 1947

Te Parijs werd de wapenstilstands-overeenkomst van Moskou bevestigd, en daarmee stonden de herstelbetalingen voor Finland vast: Finland moest goederen leveren ter waarde van \$ 300 mill. De feitelijk te leveren goederen zouden later

worden vastgesteld, terwijl de leveringsperiode was vastgesteld op zes jaar.

Hiermede beginnen direct al de complicaties: ondanks het duidelijke bedrag en de specificatie in goud (\$ 35 = 1 oz. gold) stond hiermede de werkelijke verplichting niet vast — wat dan ook overtuigend is gebleken. De te leveren goederen werden namelijk niet berekend naar de na-oorlogse productiekosten of marktwaarde, maar naar vooroorlogse prijzen op de wereldmarkt. Aldus leverde Finland tenslotte 25% méér aan goederen dan een normale interpretatie van het vredesverdrag had gevorderd.

Alhoewel direct al met levering van bepaalde goederen moest worden begonnen, werd de definitieve lijst pas later

Samenstelling der Finse export in 1929—1938	
	%
producten der metaal-industrie	2.3
producten der houtverw. industrie	83.5
schepen	—
andere producten	14.2
	100.0

De opgave, waarvoor men stond, werd verzwaaard door de aanzienlijke oorlogsverliezen. De afgestane gebieden bevatten volgens een berekening van Prof. Suviranta 10 tot 12% der industriële capaciteit²⁾ en 13% van het nationaal vermogen. De oorlogs-verliezen bedroegen in totaal 83.400 of 2.3% der totale bevolking. Daarbij kwamen de migratieproblemen: 11% der bevolking was op drift geraakt door de oorlogshandelingen in Lapland tegen het Duitse expeditieleger (evengroot als het gehele Finse) en door vlucht uit de verloren gebieden. De helft der handelsvloot was in de oorlog ver-

ingediend en deze werd bijna continu herzien. Deze procedure leidde tot grote extra kosten, omdat het productie-apparaat niet meteen kon worden ingesteld op leveranties gedurende zes jaar, maar herhaaldelijk gereorganiseerd moest worden. Toen in 1948 tenslotte de helft der resterende schuld werd kwijtgescholden, werd meteen bepaald, dat de resterende helft geheel zou bestaan uit producten der metaal-industrie.

Een indruk van het her-allocatie probleem binnen de Finse volkshuishouding krijgt men door vergelijking van de „natuurlijke” structuur der Finse export gedurende de vooroorlogse jaren, en de samenstelling der herstellerevanities.¹⁾

Samenstelling der herstellerevanities	
	%
	62.0
	33.4
	4.6
	—
	100.0

loren gegaan en de deviezenkas was leeg.

De herstellerevanities veroorzaakten nog vele andere kosten, die eigenlijk dus bij de eigenlijke betalingen moeten worden opgeteld: transferkosten, omscholing van arbeid, subsidies aan bedrijven, etc. De meest volledige opsomming treft men aan bij Mr. Valvanne, die voor het laatste jaar echter gecorrigeerd moet worden, omdat de volledige gegevens toen nog niet beschikbaar geweest kunnen zijn. Hieronder volgen de totale uitgaven, die door de herstellerevanities zijn veroorzaakt, met nader illustrerende cijfers³⁾

Jaar	Mill. FM	Herstellerevanitiesuitgaven			index NI 1938 = 100
		deel der totale staatsuitgaven	deel der totale export	deel van nationaal inkomen	
		%	%	%	
1944	267.—	0.7	4	0.4	102 *)
1945	10.566.—	16.1	61	7.3	87
1946	16.126.—	9.7	28	6.4	98
1947	15.674.—	14.0	19	5.6	104
1948	17.647.—	14.8	17	5.2	111
1949	14.154.—	10.2	16	4.3	117
1950	10.477.—	6.3	9	2.2	124
1951	12.090.—	7.1	6	2.0	136
1952	7.014.—	5.0	5	1.9	133
Totaal	103.987	Mill. FM (in FM-1952: 209.440 mill.).			*) incl. defensie.

De werkelijke economische offers komen hiermede nog niet geheel tot hun recht, aangezien nog goederen geleverd moesten worden, die de tegenwaarde vertegenwoordigden van het Duitse bezit in Finland. De totale economische druk kan de eerste jaren op ruim 10% van het nationaal product worden gesteld. Men zal zich in dit verband herinneren, dat de herstelbetalingen van Duitsland na de eerste wereldoorlog slechts 2% van het nationaal inkomen vormden en dat dit een fiasco werd.

2. De middelen

Na de verplichtingen gezien te hebben, zullen de middelen hiermede vergeleken moeten worden. Op de na-oorlogse markt waren grondstoffen schaars. Kapitaal was niet beschikbaar, evenmin als deviezen: de goud- en deviezenvoorraad was teruggelopen van 77.9% tot op 2.7% van de in omloop zijnde bankbiljetten. De staatschuld was opgelopen van 3.4 mill. in 1938 tot op 67.3 mill. FM in 1944. De staatsinkomsten werden in 1938 voor 42% verkregen uit kostprijsverhogende belastingen, waarvan de invoerrechten de voornaamste waren. De invoer liep tijdens de oorlog echter terug, zodat het totale percentage daalde tot 7%. Verwacht kon worden, dat werd overgegaan tot verhoogde inkomsten- en vermogensbelasting, maar dit schijnt te zeer tegen de Finse borst te stuiten: sinds 1943 zijn de tarieven der inkomstenbelasting niet meer herzien en in totaal brachten ze steeds rond 20% der staatsinkomsten op. Direct na de oorlog werden de kostprijsverhogende belastingen in ere hersteld: in 1952 verschaften zij 60% der inkomsten!

De centrale overheid verkrijgt haar inkomsten hoofdzakelijk uit invoerrechten en kapitaalinkomsten. De invoer moet echter streng worden beperkt wegens de lege deviezenkas, die hoofdzakelijk door de export gevoed wordt. Paradoxaal uitgedrukt: de prijzen voor hout op de wereldmarkt bepalen voor 60% de staatsinkomsten. De belangen der overheid lopen hier dus parallel aan die der exporteurs: grote export is in beider belang.

In de twintiger jaren liep de discussie vooral over de vraag, of groter export

mogelijk was. Keynes meende, dat verlaging der „efficiency-lonen” noodzakelijk was in de exportindustrie, zodra buitenlandse credietgeving wegviel. Ohlin was het hiermede niet eens: als Amerika niet langer credieten gaf aan Duitsland, zou de koopkracht in het eigen land evenredig toenemen en daarmede de vraag naar Duitse export-goederen. De ruimte staat niet toe hierop nader in te gaan, maar kort moet hier toch iets van worden gezegd. Een algemene uitspraak, dat de vraag naar export-goederen laag is (± 2), lijkt in het algemeen niet mogelijk, omdat er even zoveel vraagcurven bestaan als goederen. In de literatuur worden deze discussies niet altijd bevredigend behandeld, omdat men stilzwijgend blijkt uit te gaan van de historische situatie uit de twintiger jaren. Finland ondervond weinig moeilijkheden in haar export van hout: haar ruilvoet met het buitenland is zelfs aanzienlijk gunstiger geworden tijdens de herstelbetalingsperiode, ondanks de vrijwel onbeheerste inflatie, die in het eigen land heerste. Hiermede is niet bewezen, dat „de” vraag naar export-goederen beduidend groter is dan verondersteld, maar slechts dat de vraag naar dit artikel groter was dan men in het algemeen aannam.

Behalve de groeiende export verschaften ook enige buitenlandse credieten Finland de mogelijkheid, om de vereiste

¹⁾ Dr. Jaakkö Auer, „Suomen Sotakorvaustoimitukset Neuvostoliitolle”, Helsinki 1956. P. 26.

²⁾ Br. Suviranta, „Finland's War Indemnity”, Svenska Handelsbanken's Index, March 1947, p. 25 e.v. Zijn cijfers geven aanleiding een verlies aan nationaal vermogen te berekenen van 75%. Zoals andere publicaties vermelden wij 13%, zie b.v. Auer, op. cit., p. 316.

³⁾ Samengesteld uit verschillende bronnen; Br. Suviranta, „The completion of Finland's War Indemnity” in „Unitas” 1952, No. 3; Fil. Maisteri H. Valvanne, „Mitä sotakorvaukset maksoivat valtiolle”, in „Kansamme Talous”, No. 30, 1952, p. 472—475; voorts: „Suomen Tilastollinen Vuosikirja”, 1955, p. 246.

grondstoffen en machines te importeren. Later mochten de credieten niet meer benut worden voor de herstelbetalingen wegens de gestegen politieke spanning. De export verschafte toen echter de nodige deviezen, zodat het „transfer-probleem” niet zo ernstig was, als het zich aanvankelijk liet aanzien.

Het budgetair probleem: hoe verschaft zich de overheid de middelen om de uitgaven te betalen, die uit de herstelbetalingen voortvloeien, kan verschillend worden opgelost. Behalve belastingen zijn nog leningen en extra heffingen mogelijk. Geen van beiden zijn in Finland benut.

	1944	1945	1949	1952
	(basis 1938 = 100)			
productie	83	87	140	165
(landbouwproductie)	66	62	95	100
industriële lonen	238	505	1182	1989
kosten van levensonderhoud	203	404	826	1117
staatsuitgaven	737	906	2392	4130

Een „loonpolitiek” werd in 1942 ingevoerd, terwijl een algemene prijscontrole pas in 1944 effectief werd geacht. Dit begrip is echter blijkbaar voor verschillende interpretaties vatbaar, zoals de cijfers tonen.

Toen de vrede was gesloten, bleek de situatie onhoudbaar: een algemene loonronde moest worden toegestaan, die echter veel verder voortschreed dan bedoeld was. In 1945 bedroeg het algemene loonpeil 505, tegen een jaar eerder 238 (basis 1938). De positie der vakvereniging was zeer versterkt door het feit, dat de productie niet stilgelegd kon worden we-

Vanwege de weggevallen defensie-uitgaven, die gemiddeld steeds 30% der staatsuitgaven vormden tijdens de oorlog, werden blijkbaar geen additionele middelen nodig geacht.

3. Prijs en loonpolitiek

Wegens het catastrophale ruimtegebrek in Rostra kan slechts een oppervlakkig beeld worden gegeven van de werkelijke problemen, die zich in Finland voordeden. Het loon- en prijsbeleid zal hiervan evenzeer te leiden hebben: we moeten volstaan met een tabel en analyse aan de lezer zelf overlaten.

gens de herstellereveranties en de zware boete op vertraagde aflevering (60%!). Het verloop der lonen toont geen enkel verband met de productiviteitsstijging. Een nauwkeuriger opstelling van het cijfermateriaal leert bovendien, dat de kosten van levensonderhoud steeds het verloop der lonen volgden, niet voorafgingen.

4. Structurele gevolgen

De veranderingen in de Finse productiestructuur waren te voorzien, maar zijn daarom niet minder interessant. Suviranta geeft de volgende berekening, die ik enigszins samengevat weergeef:

Finland's netto nationaal product, naar takken van nijverheid	1938	1952	1955
%			
land- en bosbouw	35.8	25.7	24.1
industrie, bouwnijverheid	30.7	40.6	41.5
communicaties, handel, diensten der overheid etc.	33.5	33.7	34.5

Alhoewel men wellicht sterker staatsingrijpen had verwacht, blijkt dit niet het geval te zijn: de diensten der overheid tezamen met andere tertiaire productietakken, vormen zowat hetzelfde percentage van het nationaal product. De dalende betekenis van land- en bosbouw kon

worden verwacht, evenals de opkomst der industrie. Deze laatste ontwikkeling bleek zich ook na de herstelperiode voort te zetten, zij het in sterk verminderde mate. Volgens berekeningen van Colin Clark zal bij stijgend nationaal inkomen het aandeel der tertiaire productie even-

eens stijgen. Hij vond zelfs een lineair verband („The economics of 1960”). Een onderzoek van Kendrick in de Verenigde Staten schijnt echter aan te tonen, dat de productiviteitsstijging van de factoren arbeid en kapitaal vanaf 1899 in secundaire industrieën beduidend groter is geweest dan in de tertiaire takken van nijverheid, zodat de geringe verandering van het aandeel dezer industrieën in Finlands nationaal product misschien nauwelijks te betreuren is.⁴⁾ Daarbij kan men zich echter afvragen, in hoeverre de tertiaire industrie deze hoge productiviteit der secundaire industrie mogelijk maakte.

Hiermede moeten we eindigen, alhoewel belangrijke factoren niet konden worden behandeld. Een interessant verschijnsel is bijvoorbeeld het afnemen van de liquiditeitsvoorkeur. In 1938 bedroeg de omloopsnelheid van het geld $1\frac{1}{2}$, wat zo bleef tot 1944. In 1952 was ze echter geleidelijk opgelopen tot 2.9; m.a.w. de dienst, die de geldhoeveelheid verrichtte, was tweemaal zo groot geworden. Dit zal samenhangen met de overgang van agrarisch naar industrieel land, maar vooral natuurlijk met de inflatie: men is dan ge-

neigd het geld sneller uit te geven wegens verwachte prijsstijgingen. Over de staatsfinanciën werd halsstarrig gezwegen: in het kort zij vermeld, dat de lopende rekening vanaf 1949 een surplus toonde en dat tevens aanzienlijke schuldaflossingen plaatsvonden. Dit zou dus een lichtelijk deflatorio effect kunnen betekenen, maar van de andere kant werden aanzienlijke bedragen bij de centrale bank opgenomen. Toerekening der inflatoire impulsen is bij de beperkte gegevens, die men bezit, een riskant bedrijf. Maar bij een liquiditeitsgraad van het bankwezen van rond 50 à 60% in deze jaren, daarbij denkend aan de strenge politiek, die de president der centrale bank, de tegenwoordige eerste minister Von Fieandt, heeft gevoerd, moet de centrale overheid toch in eerste instantie verantwoordelijk worden geacht voor de rampzalige ontwaarding van de finmark.

W. R. I. v. d. Does de Willebois

⁴⁾ John W. Kendrick, „Productivity Trends: Capital and Labor”, NBER Occasional Paper 53, 1956, p. 9.

BLOEMPJES

WERKSTUDENT

Assistent: „Heeft U een functie in dit bedrijf?”

Student: „Ja, ik ben aandeelhouder”.

(Skriptiebespreking kandidaatsexamen)

KNOFLOX?

„Vaak kan men door verandering aan de machines deze economisch een verjongingskuur doen ondergaan”.

(Skriptie kandidaatsexamen)

„THREE” GREAT ECONOMISTS

„Als ik dat wil, kan ik U zowel Marshall als Böhm als een imbeciel voorstellen”.

(Kollege internat. ek. betrekkingen)

BEPERKINGSBESTEDING

„De S.E.R.-pagina telt honderd rapporten”.

(Werkkollege macro-ekonomie)

HELMEN!

„Dit nu zijn militaire uitgaven van duurzaam nut”.

(Werkkollege openbare financiën)

S.S.T.T.

„Hé pst!”

(Kollege publiek recht)

**Lijst van geslaagden voor het Candidaats-examen
over de periode 29 nov. 1957 t.m. 31 jan. 1958**

1565 29-11-'57	A. P. Bakker	1573	„	D. van der Werf	
1566	„	R. G. van der Hoeven	1574	„	J. G. L. Verdurmen
1567	„	F. A. C. Kosian	1575 24- 1-'58	H. E. Wijnberg	
1568 17-12-'57	W. N. Meijer	1576	„	J. Snijder	
1569	„	M. A. Tempelaar	1577 31- 1-'58	C. van Midden	
1570	„	B. H. van Vliet	1578	„	Tan Tjoan Ik
1571 20-12-'57	E. van der Wolk	1579	„	Rudolf Koppenberg	
1572	„	B. Kruyt			

**Lijst van geslaagden voor het Doctoraal-examen
over de periode 29 nov. 1957 t.m. 6 febr. 1958**

890 30-11-'57	P. Scholten	897 21-12-'57	P. L. Munnecom	
897	„	H. I. Verhoeff	898 20-12-'57	J. A. J. van den Borg
892 2-12-'57	A. J. Middelhoek	899 8- 1-'58	H. Rienks	
893	„	Lim Eng Sek	900 28- 1-'58	C. H. van Wagensveld
894 13-12-'57	Y. A. M. von der Möhlen	901 31- 1-'58	C. van der Oord	
895 19-12-'57	P. Molenaar	902 3- 2-'58	J. A. Boele	
896 20-12-'57	J. W. H. Geerlings	903 6- 2-'58	H. Oosterhuis	

**Lijst van geslaagden voor het accountants-examen
over de periode 17 oct. 1957 t.m. 20 dec. 1957**

17-10-'57	J. H. Tolman	16-12-'57	A. E. J. Bouwes
11-11-'57	G. Walstra	„	H. B. de Mare
„	J. Geleijnse	20-12-'57	B. J. van Buggenum

AMSTELODAMUM

Leverancier v.h. Amst. Stud. Corps

Bureau voor type- en stencilwerk. Gespecialiseerd in de verzorging van scripties, dictaten, convocaten, programma's, etc.

ONS DEVIES: MET SPOED ÉN GOED

O. Z. Achterburgwal 212 t.o. Oudemanhuispoort - Tel. 43443

Regelmatige passagiersdienst tussen
ROTTERDAM, LE HAVRE, SOUTHAMPTON,
COBH (Ierland) en NEW YORK
met geregelde afvaarten naar CANADA

Holland-Amerika Lijn
"It's good to be on a well-run ship"

P. VELTHUYS Cz.

econ. drs.

Repeteert

Candidaatsexamen:

Sociale en Bedrijfseconomie

Doctoraalexamen:

Bedrijfseconomie

Marnixstraat 290 - Kamer 309 - Amsterdam-W.

Spreekuur: Woensdag 3 tot 4 uur.

Tel. Zaandam (K 2980) 3315. s' avonds en weekend.

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:

Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102 hs

TELEFOON 717915

K. DE POUS

ECON. DRS

VEERSTRAAT 8

Amsterdam-Z.

Telef. 71.55.88

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE